KLUKŮ JE ŠKODA, HOLKY NA TO NEMAJÍ: GENDEROVÉ ASPEKTY V HODNOCENÍ NEJSLABŠÍCH ŽÁKŮ TŘÍDY

Anna Drexlerová

Klíčová slova: hodnoticí úsudek učitele, gender, diferencovaný přístup učitele, školní úspěšnost, nálepkování

Příspěvek bude prezentovat vybrané výsledky dlouhodobého výzkumného šetření. Cílem předloženého příspěvku bude zodpovědět dvě výzkumné otázky: (1) Jak si učitelka vysvětluje slabé školní výkony v případě dívek a v případě chlapců? (2) Jak probíhá komunikace mezi učitelkou a prospěchově slabými dívkami a chlapci?

Učitelé se i přes snahu jednat s žáky bez rozdílu nevyhnou diferecovamému přístupu. Jednání učitele vychází z předem vytvořených a reálně vnímaných přesvědčení, které si o žácích vytváří. Podstatou teorie pygmalion efektu je skutečnost, že se hodnoticí úsudek učitele přenáší prostřednictvím jeho jednání na jednotlivé žáky třídy, kteří si jej zvnitřňují a v konečném důsledku mu upravují vlastní sebepojetí. V této optice žáci hodnocení učitelem jako výkonnostně nejslabší a tudíž známkovaní nejnižšími známkami představují svým způsobem nejohroženější skupinu třídy, protože v případě, že by dané zařazení v očích učitelky bylo stálé, znamenalo by pro žáka ztrátu šance na zlepšení.

Objektem roční případové studie je jedna učitelka a jedna šestá třída, ve které učí. V předkládaném příspěvku budou prezentována data získaná opakovanými hloubkovými polostrukturovanými rozhovory s učitelkou a strukturovaným pozorováním vyučovacích hodin. Dalším zdrojem dat budou také výsledné známky jednotlivých žáků. Po roztřídění hodnotících výroků učitelky o jednotlivých žácích následovalo otevřené kódování. Z pozorování byly vyhodnoceny kvantifikované údaje vybraných kategorií pedagogické komunikace, např. frekvence vyvolání, napomenutí, iniciace žáků, pozitivní a negativní zpětné vazby.

Trojkaře, tj. známkově a výkonnostně nejslabší žáky třídy, tvoří dvě genderově odlišné skupiny. Skupina bez potenciálu je tvořena dívkami, kterým učitelka připisuje atributy: tiché, hodné, velmi slabé, nechce se jim, jsou na svém maximu, zklamaly. Skupinu zvláštních případů tvořenou chlapci, spojuje učitelka s atributy typu je jich škoda, nemůžou za to, na jejich neúspěších se podílí rodinná situace, jsou jiní než ostatní. Výkonnostně slabí chlapci tak získávají ochrannou nálepku. Ve srovnání s tím se dívky bez potenciálu vyznačují nálepkou negativní.

Bibliografie

Babad, E. (2005). Guessing teachers´ differential treatment of high- and low-achievers from thin slices of their public lecturing behavior. *Journal of Nonverbal Behavior*, 29(2), 125–134.

Chang, J. (2011). A case study of the „pygmalion effect“: Teacher expectations and student achievement. *International Education Studies*, 4(1), 198–201.

Jarkovská, L. (2009). Školní třída pod genderovou lupou. *Sociologický časopis*, 45(4), 727–752.

Jones, S., Myhill, D. (2004). `Troublesome boys' and `compliant girls': gender identity and perceptions of achievement and underachievement. *British Journal of Sociology of Education*, 25(5), 547-561.

Skelton, C., Carrington, B., Francis, B., Hutchings, M., Read, B., Hall, I. (2009). Gender ´matterts´ in the primary classroom: pupils´ and teachers´ perspectives. *British Educatinal Research Journal*, 35(2), 187–204.